

OB SEDEMDSESTLETNICI AKADEMIKA EMILIJANA CEVCA

Že leta 1954, ko so začeli izhajati Loški razgledi, je med prvimi sodelavci s celovito razpravo o umetnostnem pomenu škojloškega okoliša nastopil umetnostni zgodovinar Emilijan Cevc. Vse do danes je ostal eden najzvestejših piscev v tem zborniku, saj skorajda ni številke brez njegovega prispevka. Ob sedemdesetletnici, ki jo je praznoval v septembru 1990, se s priznanjem oziramo na njegovo delo.

Znanstveni interes akademika Emilijana Cevca je izredno širok, saj zajema umetnostno snovanje na področju celotne Slovenije od začetkov do današnjih dni; to snovanje opazuje v luči primerjav z umetnostjo sosednjih dežel in v ozki povezavi z drugimi strokami. V raziskovanju domače umetnosti nadaljuje pot, ki jo je začrtal njegov učitelj France Stele, s pretanjenim poslušom za stilne spremembe pa razvija subtilnejšo metodo znanstvenega spoznavanja. Njegova misel je dinamična, zato se ne zapira v strokovne dogmatizme in je vedno sprejemljiva za nove variante. Po objavah je njegovo delo tako obsežno, da mu v stroki zlepa ne najdemo primerjave. Predmet njegovega posebnega interesa je gotška plastika, kiparstvo med gotiko in barokom ter umetnost 17. stoletja na Slovenskem. Z znanstvenim delom si je pridobil sloves doma in v tujini, kjer je leta 1984 prejel Herderjevo nagrado (glej: LR 31, 1984, str. 159).

V razpravah, ki jih Emilijan Cevc objavlja v Loških razgledih in drugih lokalnih in strokovnih glasilih, se predstavi kot dober poznavalec regionalnih umetnostnih vrednot in zakonitosti. Nekatera geografska področja še prav posebej pritegujejo njegov pogled; poleg umetnostnih spomenikov ga prav na te vežejo tudi življenjske poti: na kamniško ga priklepa otroštvo, na novomeško dijaška leta, na loško pa lepi spomini na tamkajšnje meščane, med katerimi zavzema posebno mesto njegov profesor Ivan Molinaro, nečak priznanega stavbarskega mojstra Giovannija.

Škofja Loka s širšo okolico je tako bogato posejana z umetnostnozgodovinskimi spomeniki in prepojena z umetnostno tradicijo, da po Cevčevih besedah »morda med slovenskimi kulturnogeografskimi predeli ni ozemlja, ki bi bilo za umetnostnega zgodovinarja mikavnejše in zgovornejše«. Že v prvi objavi o umetnosti na Loškem je opredelil značaj tega zaokroženega kulturnega prostora in pokazal na pomen, ki ga ima v širšem slovenskem prostoru. Pozneje je nadrobneje osvetlil ustvarjalni delež loškega ozemlja in njegovih umetnikov v preteklosti. Cevčeva obdelava te problematike ostaja kar vzorčni primer predstavitve umetnostne mikroregije. Obdelal je tudi niz tem o posamičnih spomenikih, zlasti o gotski plastiki, o umetnikih in umetnostnih naročnikih ter zbirateljih; tako se po njegovi zaslugi v četrtem desetletju izhajanja loškega zbornika že izrisuje pred nami jasnejši umetnostnozgodovinski profil loškega ozemlja.

V sosledju razprav moremo zasledovati, kako Cevc nepretrgoma stopnjo za stopnjo pogloblja spoznanje o umetnosti in se ne zaustavlja ob že doseženih rezultatih. Prav pričevalen je v tem pogledu primer razrešitve avtorja prezbiterija župnijske cerkve sv. Jakoba v Škofji Loki; od domnevnega Jerneja Junaverja je prek zasledovanja kiparskega deleža mojstra HR v njem identificiral tudi stavbarskega mojstra. Zaradi tega ni čudno, da se k nekaterim temam vedno znova in znova vrača. Posebno rad ima tiste spomenike, kjer sluti še neodkrite skrivnosti. Tako nas je s peresom večkrat popeljal na Križno goro, kjer je razreševal uganko stenskih slikarij, k Materi Božji v romarsko crngrobsko cerkev, kjer je razčiščeval zamotan stavbni razvoj in ikonografske probleme, ter k loškemu sv. Jakobu, kjer je iskal ime stavbarja, vodil pa nas je tudi po poteh Andreja in Jerneja iz Loke, stavbarja Jurka itd.

Posebej velja poudariti, da se je v Loških razgledih kljub znanstvenemu nivoju svojih objav s poslušom za lepoto slovenskega jezika

in s smislom za mikavno predstavitev obravnavane teme znal približati bralcu, še prav posebno pa takrat, kadar je spregovoril o etnološki problematiki. Z delom, ki ga je

Emilijan Cevc posvetil Škofji Loki, se je tudi sam za vedno vtikal v njen spomin.

Ana Lavrič